

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, професора,

Безлюдної Віти Валеріївни

на дисертацію Штурби Антоніни Олегівни на тему: «Сучасні тенденції розвитку початкової освіти в Канаді»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена об'єктивною потребою обґрунтування прогресивних тенденцій розвитку початкової освіти в Україні, з огляду на вимоги вітчизняного ринку праці, що актуалізує увагу до дослідження відповідного досвіду в зарубіжних країнах, зокрема в Канаді, узагальнення його конструктивних ідей для окреслення оптимальних шляхів модернізації початкової освіти в Україні та професійної підготовки компетентних фахівців означеної галузі. Актуальність теми дослідження посилюється динамічним оновленням вимог сьогодення до професійної підготовки майбутніх учителів початкової освіти, а Канада, безперечно, має значні педагогічні досягнення й характеризується високим рівнем освіченості її громадян. Водночас система шкільної освіти Канади є доступною для кожної дитини і ґрунтується на провідних ідеях розвитку глобальних компетентностей, врахування індивідуальних потреб та формування способів діяльності, що є визначальними для становлення особистості і для поступу суспільства загалом.

В актуальності дослідження представлено ґрунтовний аналіз українських та зарубіжних досліджень з обраної проблематики, що дозволяє актуалізувати наукову проблему, сформулювати теоретичні положення дисертації, збалансувати науковий апарат дослідження та виявити положення, що потребують доопрацювання. Результати дисертаційного дослідження отримані авторкою самостійно та характеризуються науковою новизною та практичною значущістю.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, рекомендацій та висновків, сформульованих у дисертації. Здобувачка на високому

науковому рівні обґрунтувала вибір теми, визначила мету і завдання дослідження. Послідовність та логіка розділів дисертації демонструє розуміння авторкою теоретичних положень, методології дослідження, методів вивчення окресленої наукової проблеми. Прослідковується витриманий баланс між викладом змісту у розділах дисертації та задекларованою метою і завданнями дослідження. Зміст розділів відповідає сутності об'єкту – процесу розвитку початкової освіти в Канаді та предмету дослідження – особливостям та тенденціям розвитку початкової освіти в Канаді. Мета дослідження полягає в проведенні теоретичного аналізу проблеми дослідження і вивченні освітньої практики обґрунтувати та узагальнити тенденції розвитку початкової освіти Канади в XXI столітті і визначити можливості використання позитивного канадського досвіду в українській практиці початкової освіти.

Відповідно до поставленої мети А. О. Штурба визначила п'ять основних завдань, які були реалізовані на різних етапах наукового пошуку у межах сучасної парадигми досліджень у педагогічній науці. У дисертації розкрито й обґрунтовано основні теоретичні положення, висновки, рекомендації. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих здобувачкою у дисертації забезпечені використанням ґрунтовної наукової джерельної бази згідно предметної спрямованості дисертаційного дослідження та апробацією отриманих результатів на вітчизняних і зарубіжних наукових конференціях.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів.

Аналіз тексту дисертації Штурби А. О. та змісту публікацій дисертантки дозволяє дійти висновку, що мету дослідження досягнуто. Основні теоретичні положення дослідження характеризуються науковою новизною і сформульовані авторкою особисто. Зокрема, обґрунтовано тенденції розвитку початкової освіти в Канаді (відродження мов меншин; підвищення інтересу до вивчення французької мови; перегляд та корекція стандартів оцінювання навчальних досягнень канадських учнів; зорієнтованість освіти на її глобалізацію та формування глобальних компетентностей; систематичний

перегляд та оновлення навчальних програм в галузі охорони здоров'я, математики, освіти корінного населення та цифрової освіти; збільшення інвестицій в інклюзивні моделі освіти для задоволення потреб учнів з особливими освітніми потребами; зменшення кількості учнів в класах початкових шкіл; запровадження змішаної форми навчання (поєднання очної та дистанційної форм навчання), розробка і використання навчальних онлайн-платформ для дистанційного навчання; розроблено моделі початкової освіти в Канаді та в Україні в XXI столітті; *проаналізовано* особливості організації освітнього процесу початкової школи в Канаді в XXI столітті (запровадження концепції глобальної освіти на основі глобальних компетентностей; дитиноцентризм; пропагування, поширення та збільшення фінансування інклюзивної освіти; розвиток дистанційної форми освіти; зонування освітнього середовища на підґрунті знаходження балансу між організацією фізичного освітнього простору та кількістю учнів в класі; свобода вчителя у виборі навчально-методичних інструментів і матеріалів; активне використання в освітньому процесі стратегії «менеджмент класу» та стратегії навчальних центрів; міжпредметна інтеграція та оптимізація змісту навчальних дисциплін початкової освіти; розвиток цифрової грамотності учнів під час викладання навчальних дисциплін; розширення державних програм в галузі охорони здоров'я; надання переваги командній навчальній роботі; формувальне оцінювання; дотримання педагогіки партнерства між учасниками освітнього процесу під час усіх циклів початкової освіти; вчитель відповідальний за безпеку дітей на уроці; батьківські збори-конференції – відбуваються у форматі індивідуальної зустрічі вчитель–учень–батьки; зменшення кількості учнів в початкових класах); організаційно-педагогічне забезпечення реалізації освітнього процесу в канадській початковій школі.

Таким чином, змістовне наповнення пунктів наукової новизни справді має теоретичне та практичне значення для педагогічної науки.

Зміст поданих анотацій відображає зміст дисертаційного дослідження та висвітлює її суттєві аспекти й основні положення.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення й результати дисертаційної роботи належним чином висвітлені й апробовані у публікаціях автора (наукових фахових виданнях України, зарубіжних наукових виданнях тощо).

Наведено відомості щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та відповідності публікацій темі дисертаційного дослідження. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається із двох анотацій, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків та визначається чіткою логікою викладу змісту. Структура дисертації логічно побудована і сприяє розкриттю теми дослідження, виконанню поставлених завдань.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Слід відмітити, що структура роботи є логічною, виклад матеріалу відзначається послідовністю та доказовістю. Вказана наукова новизна роботи не викликає заперечень та відповідає меті, завданням та висновкам. Наведені дані щодо апробації роботи, особистого внеску здобувачки та відповідності публікацій. Вказано зв'язок роботи з науковими темами.

Штурба О. А. у першому розділі дослідження «Теоретичні аспекти розвитку початкової освіти в Канаді» проаналізувала стан дослідженості проблеми в педагогічній теорії і практиці, установивши, що канадські та українські вчені і практики досліджували проблему функціонування початкової освіти Канади у спектрі таких характеристик, як: глобалізація освіти, впровадження освітніх реформ та інновацій, застосування різноманітних освітніх технологій, цілеспрямована підготовка вчителів, специфіка здійснення державного управління, вимоги взаємозв'язку з

громадою, якісні показники (компетентностей) здобуття дітьми початкової освіти (зокрема підготовки учнів до майбутньої професії та розвиток фінансової грамотності), організація навчальних або ротаційних центрів під час навчання учнів молодшого шкільного віку, інтеграція критеріїв відбору навчального матеріалу, національне і полікультурне виховання, інклюзивне навчання і соціалізація особистості учня.

Окремого схвалення заслуговує, виявлення дисертанткою, що освітній процес у сучасній початковій школі Канади спрямований на формування загальноканадських глобальних компетентностей: критичне мислення і вирішення проблем; інноваційність, креативність та підприємливість; уміння вчитися, самоусвідомлення і ціленаправленість; глобальне громадянство та стійкість; комунікативність; співпраця – які здатні забезпечити учнів можливістю відповідати змінам та постійним потребам життя, праці та навчання; бути активними та чуйними у своїх громадах; розуміти різноманітні перспективи; діяти згідно питань глобального значення.

У результаті характеристики поняттєво-термінологічного апарату дослідження уточнено сутність ключових понять: «освіта», «початкова освіта», «освітній процес», «розвиток освіти» «тенденції», «тенденції розвитку початкової освіти».

Належним чином дисертанткою обґрунтовано методологічні засади дослідження проблеми, які базуються на сукупності підходів, критеріях порівняння та методах дослідження. Зокрема висвітлено історико-педагогічний аспект розвитку початкової освіти в Канаді.

У другому розділі «Реалізація освітнього процесу в сучасній канадській початковій школі» розкрито організаційно-педагогічне забезпечення освітнього процесу в початковій школі Канади, охарактеризовано нормативно-правову базу.

Імпонує належна увага авторки до характеристики основних тенденцій розвитку канадської початкової школи в ХХІ столітті, зокрема її реформування: відродження мов меншин; підвищення інтересу до вивчення

французької мови; перегляд та корекція стандартів оцінювання навчальних досягнень канадських учнів; зорієнтованість освіти на її глобалізацію та формування глобальних компетентностей (а саме: творчість, інноваційність та підприємництво, критичне мислення, співпраця, спілкування, особистісні навички, культурна та етична громадянська позиція, комп'ютеризація та цифрові технології); систематичний перегляд та оновлення навчальних програм в галузі охорони здоров'я, математики, освіти корінного населення та цифрової освіти; збільшення інвестицій в інклюзивні моделі освіти для задоволення потреб учнів з особливими освітніми потребами; зменшення кількості учнів в класах початкових шкіл; запровадження змішаної форми навчання (поєднання очної та дистанційної форм навчання), розробка і використання навчальних онлайн-платформ для дистанційного навчання.

Виділено та охарактеризовано основні навчальні стратегії, методи навчання та технології ефективного освітнього процесу в канадській початковій школі. Науково цінними вважаємо розроблені авторкою моделі початкової освіти в Канаді та в Україні.

У третьому розділі дослідження «Впровадження канадського досвіду організації освітнього процесу в початковій школі України» на основі опрацювання нормативної-правової бази, аналізу освітніх програм початкової школи досліджуваної країни та практичної роботи вчителів, Антоніна Олегівна здійснила порівняльний аналіз особливостей розвитку сучасної початкової освіти в Канаді та Україні.

Зокрема співставлено концептуальні засади організації початкової освіти, цілі, особливості та тенденції розвитку початкової освіти у XXI столітті, функціонування освітнього простору, наповнення навчальних програм, вибір змісту, форм та технологій навчання в початковій школі.

Визначено і охарактеризовано основні тенденції сучасного розвитку початкової освіти в Україні в спектрі факторів впливу й запропоновано рекомендації щодо урахування конструктивних ідей канадського досвіду в контексті Концепції Нової української школи в Україні на

загальнодержавному рівні, для закладів педагогічної освіти за напрямом «Початкова освіта»; для відділів освіти; для закладів загальної середньої освіти.

Підсумовуючи сказане, слід відзначити, що робота вдало доповнена таблицями, рисунками, які доповнюють теоретичний матеріал. Додатки до роботи є досить вагомим педагогічним підґрунтям для заглиблення в канадську систему початкової освіти.

Практичне значення отриманих результатів. Проаналізований фактичний матеріал, а також теоретичні положення та висновки можуть бути використані при доборі ефективних форм, технологій та методів організації освітнього процесу початкової школи, а також при вирішенні наукових і практичних завдань модернізації системи вищої освіти в Україні, для розширення змісту курсів лекцій, практичних і семінарських занять з навчальних дисциплін «Порівняльна педагогіка», «Зарубіжна система початкової освіти», «Організація і управління освітнім процесом в закладах освіти», «Управління освітнім процесом у початковій школі», «Педагогічні технології у початковій школі», «Методика розвитку критичного мислення в учнів початкової школи», «Теорія і практика виховання у початковій школі», а також під час укладання підручників, посібників, методичних рекомендацій для широкого кола студентів, аспірантів, викладачів, науковців.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Оцінюючи загалом позитивно наукове та практичне значення отриманих дисертанткою результатів, дозволимо собі висловити зауваження та рекомендації до деяких положень дисертації, які можуть бути предметом наукової дискусії та напрямами подальшої дослідницької роботи, зокрема:

1. Позитивно оцінюємо здійснений дисертанткою ретроспективний аналіз розвитку початкової освіти в Канаді (Розділ 1, п. 1.4), що дозволило розробити авторську періодизацію, запропонувавши тільки дати та їх характеристику (стислий опис). Проте дисертаційне дослідження набуло би

більшої доказовості, якби автор дала назви цим періодам. Крім того, в обґрунтованій автором періодизації слід було б уточнити за якими критеріями здійснювалася класифікація періодів.

2. Не зовсім зрозумілим видається висновок до п. 2.3. де мова йде про основні тенденції до змін в початковій освіті Канади, хоча назва підрозділу стосується організаційно-педагогічного забезпечення реалізації освітнього процесу в початковій школі Канади. На наш погляд, ця інформація більше підходить для п. 2.2 «Сучасна початкова освіта в Канаді та тенденції її розвитку в XXI столітті».

3. Вважаємо, що робота лише виграла б, якби дисертантка виявила не лише позитивні аспекти розвитку початкової освіти в Канаді, а й негативні, що значно підсилило б науковий доробок.

Позаяк висловлені зауваження і побажання суттєвим чином не знижують загальний високий рівень і наукову вартість дослідницької праці.

Оцінка мови і стилю викладення матеріалу дисертації. Дисертацію викладено українською мовою. Структура дисертації та стиль її подання відповідають вимогам. У тексті дисертації відсутні текстові запозичення без посилання на джерело про що свідчить звіт про перевірку роботи програмою Unichек.

Відповідність змісту дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту. Зміст дисертаційної роботи відповідає предметній області спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Висновки. Цілісний аналіз дисертації Антоніни Олегівни Штурби «Сучасні тенденції розвитку початкової освіти в Канаді» та аналіз наукових публікацій за темою дисертації дозволяє зробити висновок, що дисертація є завершеною, самостійною, цілісною науковою працею, яка містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, характеризується обґрунтованістю та аргументованістю рекомендацій та висновків.

Дисертація Штурби Антоніни Олегівни «Сучасні тенденції розвитку початкової освіти в Канаді», подана до захисту на здобуття наукового ступеня

доктора філософії, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, Постановою КМ № 341 від 21.03.2022), і може бути подана до захисту у спеціалізованій вченій раді на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іноземних мов
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини

Віта БЕЗЛЮДНА

Ректор

Олександр БЕЗЛЮДНИЙ